

Karin Kloosterboer

Kind op Bonaire, Sint Eustatius en Saba
Kinderrechten in Caribisch Nederland

Samenvatting

mei 2013

Inhoud

x

Inleiding

Op Bonaire, Sint Eustatius en Saba wonen ruim 5.000 kinderen. Zij brengen hun jeugd door op een eiland dat vaak gezien wordt als een vakantieparadijs.

De situatie waarin deze kinderen opgroeien voldoet anno 2013 echter niet aan de eisen die het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind stelt. Deze constatering geldt voor alle leefgebieden van kinderen: gezin en opvoeding, onderwijs, gezondheid, veiligheid, recreatie, spel en vrije tijd, participatie, wonen en financiën. Dat is de conclusie van een onderzoek naar de situatie van de kinderen op de drie eilanden in Caribisch Nederland.¹ De resultaten van dit onderzoek zijn uitgebreid beschreven in drie afzonderlijke rapporten: *Kind op Bonaire*, *Kind op Sint Eustatius* en *Kind op Saba*.

'Als ik de baas was, zou ik willen veranderen hoe bepaalde mensen denken. Ze denken niet breed genoeg. Mensen hebben een doel in het leven en dat doel willen ze bereiken. Ondanks dat mensen je soms vertellen dat het niet gaat lukken, zal je zelf proberen je doel toch te bereiken.' (meisje, 16 jaar, Sint Eustatius)

Het Kinderrechtenverdrag verplicht de overheid om goed voor kinderen in Caribisch Nederland te zorgen. Net zo goed als voor andere kinderen in (Europees) Nederland om precies te zijn. De normen die voor kinderen in Nederland gelden op het niveau van bescherming, onderwijs, gezondheid (zorg), veiligheid, wonen, enzovoorts, zijn onverkort van toepassing op kinderen die op Bonaire, Sint Eustatius en Saba opgroeien.

Het is geen verassing dat de situatie voor kinderen niet voldoet. Al lange tijd zijn deskundigen bezorgd over de kinderen die op de eilanden opgroeien. Een compleet beeld en een toets aan het Kinderrechtenverdrag ontbraken echter. De staatkundige veranderingen die de eilanden per 2010 ondergingen, maakten de zorgen er niet minder op. De kinderen vielen buiten de boot; ze waren niet in beeld.

In deze samenvatting vindt u een schets van de eilanden in Caribisch Nederland en hun kinderen, informatie over het onderzoek en een overzicht van de resultaten daarvan. De volledige rapporten van *Kind op Bonaire*, *Kind op Sint Eustatius* en *Kind op Saba* bevatten alle resultaten.²

---

¹ In deze samenvatting worden de eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba ook wel aangeduid als Caribisch Nederland of als de BES-eilanden.

² Zie ook www.unicef.nl/koninkrijkskinderen. Van de samenvatting bestaat een Engelse vertaling.

Drie eilanden

Bonaire, Sint Eustatius en Saba zijn tropische eilanden in de Caribische zee, ruim 7.000 kilometer van Den Haag. Met al even tropische bijnamen als *Divers Paradise*, *The Golden Rock* en *The Unspoiled Queen*.

Bonaire ligt in het zuidelijke deel van de Caribische zee. Het ligt ten oosten van Aruba en Curaçao, de andere Benedenwindse Eilanden in het Koninkrijk. Zo'n 800 kilometer noordelijker liggen Sint Eustatius en Saba. In het noordelijke deel van de Caribische Zee behoren ze net als Sint Maarten tot de Bovenwindse Eilanden.

Elk van de drie BES-eilanden heeft zijn eigen karakteristieken. Bonaire is het grootst met een oppervlakte van 290 km² en is van de drie eilanden het meest bekend als vakantiebestemming. Saba wint het op twee punten van het gehele Koninkrijk: als kleinste bewoonde eiland en als hoogste punt (Mount Scenery, 877 meter hoog). Ook Sint Eustatius heeft verschillende bijzonderheden. Zo zijn er zeven kerken actief en heeft het eiland na Rotterdam de grootste olieoverslag van het gehele Koninkrijk. Los van deze toeristische weetjes is er veel te vertellen over elk eiland.

Het Koninkrijk

Sinds 2010 bestaat het Koninkrijk der Nederlanden uit vier zelfstandige landen: Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten. De eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba vallen onder het land Nederland. Ze zijn 'openbare lichamen' en worden ook bijzondere gemeenten genoemd. Om dit deel van Nederland te onderscheiden van het Europese deel van Nederland, worden de drie eilanden aangeduid met de term Caribisch Nederland. Voor het gemak noemen veel mensen ze ook de BES-eilanden, naar hun beginletters. Tot 10 oktober 2010 maakten de eilanden deel uit van de Nederlandse Antillen. Dat land is op die datum opgeheven. De zes eilanden in het Caribisch deel van het Koninkrijk zijn voormalige koloniën van Nederland.

De kinderen

In Caribisch Nederland groeien ruim 5.000 kinderen op: 4.060 op Bonaire, 894 op Sint Eustatius en 341 op Saba.¹ De kinderen maken ongeveer een kwart uit van de eilandbevolking. Er leven verschillende nationaliteiten samen op de eilanden. Zo wonen er mensen uit Nederland, Curaçao, Aruba, Sint Maarten, Venezuela, Colombia, de Dominicaanse Republiek en op Saba veel Amerikaanse studenten. Op Bonaire spreken de kinderen voornamelijk Nederlands en Papiaments. Op Sint Eustatius en Saba vooral Engels en Nederlands. Op de drie eilanden wordt ook veel Spaans gesproken.

De regels

De status van de eilanden als openbare lichamen maakt het mogelijk om in Caribisch Nederland andere regels te hebben dan in Europees Nederland. Het is vrij ingewikkeld om te bepalen wanneer wel en wanneer niet voor afwijkende wet- en regelgeving mag worden gekozen want discriminatie is verboden. Hierover is dan ook veel discussie

---

¹ Cijfers van 1 januari 2012.

(geweest) en bewoners van de eilanden voelen zich soms achtergesteld. Ook nu nog is de relatie tussen Europees en Caribisch Nederland volop in ontwikkeling. In 2015, vijf jaar na de staatkundige veranderingen, wordt definitief bepaald welke status de eilanden krijgen.

Het College voor de Rechten van de Mens bracht in maart 2013 advies uit over toepassing van het Kinderrechtenverdrag in Caribisch Nederland. Het college stelt vast dat het essentiële minimumniveau van de rechten uit het Kinderrechtenverdrag zo snel mogelijk gewaarborgd moet worden in zowel Europees als Caribisch Nederland. Er mag wel gekozen worden voor afwijkende regelgeving en dus voor ongelijke behandeling maar dan moet dit objectief gerechtvaardigd kunnen worden én niet afdoen aan de minimum-normen van het Kinderrechtenverdrag. Het college geeft in het advies uitleg over het toetsingskader dat daarvoor moet worden gebruikt.

Het advies maakt duidelijk dat de Nederlandse overheid zowel in Caribisch Nederland als in het Europese gedeelte naar een gelijkwaardig niveau van bescherming van kinderrechten moet toewerken. Daartoe kan het noodzakelijk – en soms zelfs beter – zijn om in het ene landsdeel een beleidsterrein anders vorm te geven dan in het andere landsdeel. Zolang de kinderrechten maar worden gerealiseerd.

Het bestuur

De openbare lichamen zijn vergelijkbaar met gemeenten. Een eilandraad bestaat net als een gemeenteraad uit gekozen leden. De raad bepaalt het beleid en controleert de uitvoering ervan. Het dagelijks bestuur ligt bij het bestuurscollege dat bestaat uit de gezaghebber (vergelijkbaar met de burgemeester) en gedeputeerden (zoals wethouders).

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is de coördinerend bewindspersoon voor alles wat de eilanden betreft. De verschillende vakministeries zijn verantwoordelijk voor wat zich op hun terrein op de eilanden afspeelt. Voor kinderen betekent het dat er vele ministeries betrokken zijn. Voor onderwijs is dat OCW, voor jeugdbeleid VWS, voor armoedebestrijding SZW, voor criminaliteitsbestrijding en veiligheid V&J. En ook de andere ministeries zijn betrokken bij de eilanden, zoals Financiën, EZ, Infrastructuur en Milieu.

De Rijksvertegenwoordiger vormt de schakel tussen Caribisch en Europees Nederland.

De cultuur

De cultuur op een Caribisch eiland is anders dan in Europees Nederland. Al was het maar omdat het leven zich veel meer buiten afspeelt. Ook is het leven op een klein geïsoleerd eiland anders dan in een land dat in open verbinding staat met andere volken en staten.

De deskundigen die voor het onderzoek geconsulteerd werden, noemen verschillende aspecten in verband met cultuur. Ze hebben het over de erfenis uit het verleden, de gevoeligheid van eilandbewoners ten opzichte van de vroegere overheersers, een laag zelfbeeld van mensen of zelfs een collectief minderwaardigheidsgevoel, het slavernij-verleden en de rol van mannen daarin. Begrip en kennis van deze aspecten zijn belangrijk omdat ze rechtstreeks effect hebben op de opvoeding van kinderen en datgene wat van generatie op generatie wordt doorgegeven. Het kan bovendien verklaren waarom het verbeteren van de kinderrechtsituatie soms bijzondere maatregelen vraagt.

Onderzoek

De looptijd van het onderzoek was van 2010 tot februari 2013.¹

Van juni 2011 tot april 2012 hebben verschillende interviewers onder leiding van de onderzoekscoördinator gesproken met 62 kinderen in Caribisch Nederland: negentien kinderen op Bonaire, 21 op Sint Eustatius en 22 op Saba.²

Daarnaast werd er in 2012 met tien jongeren gesproken die op de BES-eilanden zijn opgegroeid en die nu in Nederland wonen.³

Er werden in de gehele onderzoeksperiode 107 deskundigen geconsulteerd over de situatie van kinderen op de drie eilanden.

Tot slot werd de beschikbare literatuur geanalyseerd over de situatie van kinderen op Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

De onderzoeksactiviteiten leverden zeer veel informatie op. In totaal zijn 293 bronnen geraadpleegd: kinderen en jongeren, deskundigen en literatuur. Deze bronnen zijn opgenomen in een database. De kinderen, jongeren en deskundigen deden 2.331 uitspraken over de situatie van kinderen op de eilanden.

Samen geeft deze informatie voor het eerst een gedetailleerd overzicht van de situatie van kinderen die opgroeien in Caribisch Nederland. Het beeld is zo compleet mogelijk maar kent hiaten. Dat heeft vooral te maken met het ontbreken van actuele officiële gegevens op vrijwel alle terreinen.

'Een groot probleem is kindermishandeling, zowel verbaal als lichamelijk. Jullie gaan een beerput opentrekken!' (deskundige)

De situatie waarin de kinderen leven en de toetsing daarvan aan het Kinderrechtenverdrag worden uitgebreid beschreven in de drie volledige rapporten over Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Hieruit blijkt dat de situatie op de drie eilanden veel overeenkomsten vertoont maar ook op essentiële punten verschilt. Dat rechtvaardigt de keuze voor drie aparte rapporten. In deze samenvatting vindt u de hoofdlijnen van de bevindingen voor de drie eilanden tezamen.

---

¹ In dezelfde periode onderzocht UNICEF ook de kinderrechtsituatie op de andere drie eilanden in het Caribisch deel van het Koninkrijk: de zelfstandige landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Over deze onderzoeken is afzonderlijk gerapporteerd. Het gehele onderzoek naar de kinderrechtsituatie op de zes eilanden draagt de naam *Koninkrijkskinderen. Kinderrechten op de Nederlandse Cariben*. Op www.unicef.nl/koninkrijkskinderen vindt u informatie over de onderzoeken en de zes eilanden.

² Op Aruba, Curaçao en Sint Maarten werd in het kader van het grote UNICEF-onderzoek gesproken met 44 kinderen. In totaal werd met 106 kinderen op de zes eilanden gesproken.

³ In totaal werd met 27 jongeren van alle zes de eilanden gesproken.

Resultaten

Het onderzoek concentreerde zich op acht aspecten van het leven van kinderen op de eilanden die tezamen hun leven bepalen: gezin en opvoeding, onderwijs, gezondheid, veiligheid, recreatie, spel en vrije tijd, participatie, wonen en financiën.

Per onderwerp wordt in het rapport steeds eerst de huidige situatie geschetst. Deze situatie wordt vervolgens telkens vanuit drie invalshoeken beoordeeld: 1. kinderen en jongeren, 2. deskundigen en 3. literatuur. Het zo verkregen beeld is getoetst aan het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind, dat voor elk van de leefgebieden minimumnormen formuleert.

De kinderen, jongeren en deskundigen schetsen beelden van de situatie op 'hun' eiland die elkaar aanvullen.

De meeste kinderen zijn blij. Omdat ze zin hebben in het leven. Omdat ze iedereen kennen en na school altijd even langs oma of een vriendje gaan. Omdat de zon schijnt en het aangenaam warm is. Omdat het doorgaans veilig is op een klein eiland. Maar ook omdat ze niet beter weten of inmiddels wél, maar zich dan realiseren dat je het er nu eenmaal mee moet doen zoals het is. Zelfs als ze geconfronteerd worden met ernstige problemen zoals geweld en verwaarlozing.

Kinderen in Caribisch Nederland groeien vaak op in bijzondere familieverbanden. Soms lijkt de familie eindeloos groot met al die broertjes, zusjes en vooral ooms, tantes, neefjes en nichtjes. Maar soms ook is er alleen je moeder op wie je kan rekenen of, als je moeder zelf nog maar een tiener is, je oma. Zelfs daar kan je dan blij van worden. 'Ik heb eigenlijk twee moeders' zegt een meisje trots.

Kinderen vertellen met een mengeling van trots en kritiek over hun eiland. Ze zijn trots op de makkelijke kanten van het leven, op de mooie natuur en op de hechte gemeenschap. Ze zijn kritisch over dat er zo weinig te doen is voor hen, over het onderwijs en over het beklemmende van een kleine gemeenschap.

Jongeren die voor studie of werk naar Europees Nederland verhuisden, spreken met meer afstand over hun jeugd op de eilanden maar ook zij hebben dubbele gedachten. Enerzijds blij om te zijn ontsnapt aan de beperkte ontwikkelingsmogelijkheden en het middelmatige onderwijs op de eilanden. Anderzijds vaak met een groot verantwoordelijkheidsgevoel voor 'thuis' en de behoefte terug te gaan om te helpen het eiland verder op te bouwen.

De uitlatingen van de deskundigen zijn stevig. Professionals uit bijvoorbeeld het onderwijs, de politie en de jeugdzorg vertellen lange, vaak bevlogen verhalen met schokkende trefwoorden zoals: huiselijk geweld, ernstige verwaarlozing, misbruik, incestueuze zwakbegaafdheid, diepe armoede, honger en steeds maar weer dat slaan. Het wordt in gesloten cirkels van generatie op generatie doorgegeven. En toch blijft het bij de deskundigen genuanceerd: 'Wij zien natuurlijk niet iedereen. In veel gevallen gaat het ook gewoon goed. Maar het is moeilijk te doorbreken. Je voedt je kind nu eenmaal op zoals je zelf bent opgevoed.'

Gezin en opvoeding

Veel kinderen groeien op in een gewelddadige omgeving waar schreeuwen of slaan aan de orde van de dag is. De ouders die hun kinderen op deze manier behandelen, hebben dat vaak ook weer van hun ouders geleerd. Sommige ouders weten inmiddels dat geweld niet thuis hoort in de opvoeding. Maar hoe het dan wel moet, is voor velen nog onbekend. Uit 'opvoedingsverlegenheid' laten sommigen hun kinderen dan juist te vrij waardoor deze grenzeloos gedrag gaan vertonen.

Het gaat in veel gezinnen wel goed maar er zijn nog veel ouders die niet met hun kinderen communiceren. Kinderen worden niet gezien en gerespecteerd als volwaardig gezinslid. Veel ouders zijn zo druk met werken om het hoofd financieel boven water te houden dat ze nauwelijks thuis zijn. Als ze thuiskomen zijn ze te moe om zich met hun kinderen te bemoeien. Een sociaal vangnet met opvang en steun door derden ontbreekt. Opa's en oma's moeten tegenwoordig ook werken om rond te komen. Sommige kinderen worden sociaal-emotioneel verwaarloosd. Ze moeten het zelf maar zien te rooien. Menig geïnterviewd kind geeft aan graag wat meer aandacht van zijn ouders te wensen.

'Mijn moeder kookt niet. Ze laat geld voor me achter. Elke dag. Dan haal ik iets te eten. Soms bewaar ik het geld en dan kijk ik of er thuis iets te eten is. Beschuitjes of cornflakes bijvoorbeeld. Mijn favoriete eten is bonensoep.' (jongen, 15 jaar, Bonaire)

Er zijn weinig complete gezinnen. Veel moeders voeden hun kinderen alleen op of samen met een nieuwe partner. Vaders zijn veelal afwezig in de opvoeding en betalen in die gevallen meestal geen alimentatie. Dat betekent dat moeders er dan (financieel) alleen voor staan.

Er zijn veel samengestelde gezinnen. Veel kinderen hebben broertjes en zusjes van verschillende ouders. Eveneens komen tienerzwangerschappen regelmatig voor. De soms zeer jonge meisjes zijn uiteraard nog niet in staat om hun kinderen adequaat op te voeden. Als geld en ondersteuning ontbreken, levert dit grote problemen op.

De kleine gemeenschap op het eiland is in veel gevallen ondersteunend aan individuele bewoners. Er is echter ook een andere kant. Niets blijft privé en er is sprake van veel schaamte en roddel. Het geloof speelt bij dit alles een sterke rol. Het 'gesloten' karakter van de eilandgemeenschap maakt de opvoedingssituatie complex. Problemen komen vaak pas naar buiten als er al veel is misgegaan en hulp is daardoor lastig te bieden.

'De vader slaat de moeder. Als je dat dan als jongen ziet, denk je dat dat goed is om te doen omdat je vader het ook doet.' (jongere)

De situatie rond gezin en opvoeding voldoet momenteel niet aan de minimumeisen die het Kinderrechtenverdrag daaraan stelt. Veel organisaties, waaronder de Centra voor Jeugd en Gezin, werken hard om deze situatie te verbeteren maar het is een lang en moeizaam proces. Allereerst moeten ouders het vertrouwen hebben dat zij hun kinderen ook op een positieve en geweldloze manier kunnen opvoeden tot verantwoordelijke en respectvolle burgers.

Daarnaast moeten zowel ouders als kinderen weten dat ze ondersteund kunnen worden en dat het geen schande is om daar een beroep op te doen. Hiervoor moeten ze voldoende vertrouwen hebben in de instanties op het eiland.

De opvang van kinderen zal eveneens moeten verbeteren en dat geldt zowel voor kinderopvang als voor naschoolse opvang in verschillende vormen. Het gaat daarbij om de kwaliteit én om de beschikbaarheid, ook voor ouders die dat nu niet kunnen betalen.

De bescherming van kinderen tegen geweld en verwaarlozing is al een prioriteit in het overheidsbeleid en moet dat blijven om de normen van het Kinderrechtenverdrag te kunnen halen. Op andere punten zal extra inzet moeten worden gepleegd om achterstanden weg te werken en kinderen het veilige opvoedingsmilieu te bieden dat het verdrag voor ogen staat. Veel van dergelijke maatregelen hangen samen met maatregelen op andere terreinen zoals armoedebestrijding en adequate huisvesting.

Onderwijs

Op een klein eiland zijn de mogelijkheden om onderwijs te volgen beperkt. Op Saba is er één school voor primair en één voor voortgezet onderwijs. Sint Eustatius en Bonaire hebben wel meer basisscholen maar ook maar één middelbare school. Mogelijkheden voor speciaal onderwijs ontbreken overal. Voor het meeste vervolgonderwijs moet je het eiland verlaten.

De omstandigheden verschillen op de drie eilanden wezenlijk van elkaar. Die verschillen zitten niet zozeer in de kwaliteit van het onderwijs. Daar valt op alle drie de eilanden nog wel wat aan te verbeteren en met de komst van onderwijsexpertisecentra en inspecties lijkt dat ook te gebeuren.

Op Sint Eustatius vormt de onderwijstaal een groot probleem. Op de basisschool krijgen de kinderen les in het Engels. Daarna moeten ze ineens in het Nederlands leren en begrijpen wat de leraren hen willen bijbrengen. Dit sluit niet aan bij de taal die ze gewend zijn.

Op Saba wordt vanaf de basisschool in het Engels onderwezen en op Bonaire wordt gedoceerd in het Nederlands, Engels en Papiaments. De taalproblemen veroorzaken onderwijsachterstanden die lastig weg te werken zijn.

'Als ik iets kon veranderen, dan zou ik het onderwijs veranderen. We krijgen op de middelbare school les in het Nederlands en we moeten examens maken in het Nederlands. Op de kleuterschool en de basisschool krijgen we alles in het Engels.' (meisje, 17 jaar, Sint Eustatius)

Veel kinderen hebben gedragsproblemen die op school naar buiten komen. Vaak zijn deze rechtstreeks verbonden met de thuissituatie. De school is doorgaans niet ingericht om kinderen met deze problemen te helpen.

Er bestaat – vooral bij deskundigen – nogal wat kritiek op de leraren. Ze zijn of te autoritair en directief of stellen juist te weinig grenzen. Ze gebruiken verbaal en lichamelijk geweld, ze blijven te kort op het eiland, ze stimuleren de leerlingen onvoldoende en het betrekken van leerlingen komt niet voor in hun woordenboek. Natuurlijk bestaan er ook hierop weer veel positieve uitzonderingen die extra opvallen omdat ze in korte tijd positieve veranderingen bij de kinderen teweegbrengen.

'De leraren hebben allemaal een andere visie op onderwijs. Ik wil actieve leraren maar zij zijn directief. Ze kauwen voor. De kinderen moeten reproduceren wat er gezegd wordt. Ze leren ze niet zelf na te denken.' (deskundige)

Het onderwijs voldoet momenteel niet aan alle eisen van het Kinderrechtenverdrag. Daarbij gaat het om verschillende punten waarvoor extra aandacht is vereist, zoals de kwaliteit van het onderwijs, speciaal onderwijs, het tegengaan van schooluitval, de aandacht voor de culturele identiteit en taal van het kind, de wijze waarop de discipline op school wordt gehandhaafd, de mogelijkheden voor kinderen om hun talenten te ontwikkelen, de toegang tot informatie en de mogelijkheden om op school te participeren. Er worden al grote stappen gezet om de situatie te verbeteren en in overeenstemming te brengen met de minimumeisen van het verdrag.

Gelukkig laten de meeste kinderen zich in hun toekomstdromen niet weerhouden door de beperkte onderwijsmogelijkheden op hun eiland. Ze hopen de wereld te veroveren als kok, profvoetballer, juf, arts, kapper, advocaat, basketballer, piloot, zakenvrouw en nog veel meer. Een enkeling wil astronaut worden.

Gezondheid

Het is momenteel onduidelijk hoe het op de meeste gezondheidsgebieden gesteld is met de jeugd. Dat maakt het heel lastig om goed te reageren op gezondheidsproblemen en om het aanbod aan te laten sluiten op de behoeften. Voor jonge kinderen komt er wel steeds

meer zicht op hun gezondheid doordat het consultatiebureau – ondergebracht bij het Centrum voor Jeugd en Gezin – hen volgt. Voor de wat oudere jeugd is dat niet het geval terwijl ook deze groep dringend aandacht nodig heeft. Zo zijn er zorgen over de seksuele gezondheid (bijvoorbeeld seksueel geweld, tienerzwangerschappen en seksueel overdraagbare aandoeningen) en het overgewicht en de leefgewoonten van kinderen. Kinderen durven niet makkelijk voor hulp aan te kloppen bij (huis)artsen omdat zij bang zijn dat dit dan snel bekend wordt op het eiland. Dat is een bijzonder knelpunt.

'Ik eet wat we thuis hebben. Dat is een soort Statia dieet: veel rijst, veel aardappelsalade en veel kip. Ik denk dat je dat bij de meeste mensen thuis zal vinden.' (meisje, 17 jaar, Sint Eustatius)

De zorg voor gehandicapte kinderen en voor kinderen met psychische gezondheidsproblemen is, voor zover al aanwezig, zeer beperkt. Uiteraard kan een klein eiland niet alle specialismen voor gezondheidszorg bieden. Om te waarborgen dat kinderen toch de juiste zorg krijgen, wordt geprobeerd deze elders aan te bieden. Dat leidt soms tot taal- en kostenproblemen.

Er moet nog veel gebeuren om de minimumnormen te halen die het Kinderrechtenverdrag stelt voor gezondheid en gezondheidszorg. Het gebrek aan informatie over vrijwel alle gezondheidsaspecten maakt het echter moeilijk om verbeterplannen te maken.

De preventie van gezondheidsproblemen is een belangrijk punt van aandacht, onder meer waar het gaat om voorlichting over een gezonde leefwijze, inclusief seksueel gezond gedrag en gezond eten en bewegen. De toegang tot de gezondheidszorg voor de wat oudere kinderen moet sterk verbeteren, wil deze in lijn komen met het Kinderrechtenverdrag. De jeugdzorg moet verder ontwikkeld worden om kinderen in staat te stellen gebruik te maken van hun recht op gezondheidszorg. Er zijn eveneens uitdagingen waar het gaat om de zorg aan gehandicapte kinderen, om kinderen die slachtoffer zijn en om de bescherming van kinderen tegen uiteenlopende gezondheidsrisico's.

'Ik denk dat vanwege de cultuur die we hebben op de eilanden, de ouders niet goed weten hoe ze seksuele voorlichting moeten geven aan hun kinderen.' (jongere)

Veiligheid

Of een kind veilig kan opgroeien, hangt samen met uiteenlopende aspecten thuis, op school en op straat. Veiligheid begint natuurlijk thuis. Veel kinderen op de eilanden worden geconfronteerd met huiselijk geweld of mishandeling. En ook het geweld op school is een punt van zorg en dan met name in de relatie tussen leraren en leerlingen.

In de kleine gemeenschappen van Saba en Sint Eustatius lijkt er weinig criminaliteit te zijn. Op Bonaire is meer en zelfs toenemende criminaliteit. Er zijn jongeren betrokken bij criminele activiteiten zoals inbraken, drugshandel, gewapende overvallen en geweld maar deze groep lijkt niet groot.

De aanpak van jeugdige delinquenten is de afgelopen jaren verbeterd door de introductie van drie strafrechtelijke reacties van oplopend kaliber. Ook in de justitiële instellingen op de eilanden zijn verbeteringen doorgevoerd. De aanpak gaat nu meer uit van de gedachte dat het jeugdstrafrecht pedagogisch moet zijn.

'Heel veel jongeren komen op het verkeerde pad doordat ze niks te doen hebben. Mijn broer zit in de gevangenis omdat hij allemaal inbraken heeft gepleegd. Hij is dat soort dingen gaan doen omdat hij niks te doen had.' (meisje, 16 jaar, Bonaire)

Kinderen op Bonaire voelen zich minder veilig dan op de twee andere eilanden. Ook vinden ze dat er meer gedaan moet worden aan jeugdcriminaliteit door meer vrijetijdsactiviteiten voor kinderen en jongeren te organiseren. Zolang ze zich niet

vervelen zullen ze geen rottigheid gaan uithalen, veronderstellen ze. Deskundigen ondersteunen die gedachte volledig.

Om een goed beeld te krijgen van de veiligheid op de eilanden zouden er meer actuele gegevens beschikbaar moeten zijn. Die worden nu niet, niet volledig of niet goed geregistreerd.

Op een aantal punten voldoet de regelgeving die van toepassing is op de eilanden niet aan de minimumeisen die het Kinderrechtenverdrag stelt. Zo ontbreekt in Caribisch Nederland een verbod op lijfstraffen. De toepassing van het volwassenenstrafrecht op zestien- en zeventienjarigen en de mogelijkheid tot levenslange veroordeling stroken niet met het Kinderrechtenverdrag. De beter op jeugdige overtreders ingerichte aanpak die momenteel op de eilanden wordt gehanteerd, sluit echter wel goed aan op de gedachte achter het Kinderrechtenverdrag.

Recreatie, spel en vrije tijd

Tot een jaar of twaalf valt er voor de meeste kinderen flink wat te beleven op een klein tropisch eiland. Sommige kinderen en deskundigen noemen het opgroeien op de eilanden tot die leeftijd zelfs paradijselijk. Dat wil zeggen, als de kinderen gezegend zijn met ouders of anderen die tijd hebben en nemen om met ze te spelen, achter leguanen aan te gaan of te gaan zwemmen in de azuurblauwe zee.

Vanaf een jaar of twaalf willen de meeste kinderen meer vermaak. Ze willen met leeftijdsgenoten omgaan, activiteiten ondernemen, de wereld ontdekken. Die wereld is op een eiland klein en het aanbod is beperkt op alle gebieden. Zo heeft Saba slechts kleine stukjes plat oppervlak waar sport beoefend kan worden.

'Veel kinderen leven op straat. Eigenlijk al vanaf de kleuterschool.' (meisje, 16 jaar, Saba)

Voor veel kinderen is sport een uitlaatklep en een manier om het eiland zo nu en dan te verlaten voor competitie met andere eilanden. Kinderen kunnen een beperkt aantal sporten beoefenen. Ook op dat punt lopen ze tegen de kleinschaligheid van het eiland op. Als er al verschillende teams zijn, dan zijn daarin weinig ontwikkelmogelijkheden. Hetzelfde geldt voor muziek en andere cultuur. Het aanbod en de mogelijkheden zijn beperkt.

Het verwezenlijken van het recht van kinderen op recreatie, spel en vrije tijd staat op verschillende manieren onder druk in Caribisch Nederland. Bijvoorbeeld door het ontbreken van middelen, voorzieningen en expertise bij onder meer buurtcentra en andere belemmeringen. Veel van deze knelpunten zijn op te lossen voor zover het niet gaat om fysieke of geografische onmogelijkheden. Hiervoor is echter nodig dat erkend wordt hoe groot het belang is van de verwezenlijking van het recht van kinderen op recreatie, spel en vrije tijd en daarmee van een veilig 'derde opvoedingsmilieu' naast het gezin en de school.

'Ieder kind heeft het recht om vrij te zijn en te geloven in datgene waar hij in wil geloven.' (jongen, 13 jaar, Sint Eustatius)

Participatie

Kinderen worden doorgaans niet in staat gesteld om als volwaardige burgers mee te doen. Niet thuis, niet op school, niet in de samenleving op het eiland. Dat past ook niet in het concept van autoritair opvoeden dat zowel in gezinnen als op school nog vaak de boventoon voert. Het maakt dat kinderen weinig zelfredzaam en ondernemend zijn, eerder afwachtend en zonder initiatief. Ze wachten op instructies om iets te doen en op een schreeuw of klap om iets te laten. En dat terwijl ze juist vaak op zichzelf zijn aangewezen als ouderlijk toezicht ontbreekt en zeker als ze het eiland verlaten voor studie

of werk. Dan wordt opeens van ze verwacht dat ze wel voor zichzelf kunnen zorgen en opkomen.

Participatie van kinderen thuis, op school en in de vrije tijd moet nog heel veel aandacht krijgen om op een acceptabel peil te komen. Respect voor kinderen en hun bijzondere positie moet daarin centraal staan. Toegesneden op hun leeftijd en ontwikkelingsniveau moeten kinderen geleidelijk leren om mee te doen in alle geledingen van de samenleving.

'Kinderen moeten hun mond dichthouden en niets vragen. Het gaat je niets aan als kind.'
(deskundige)

Er zijn verschillende initiatieven om kinderen beter in staat te stellen hun recht op participatie te verwezenlijken. Dat kan uiteenlopen van opvoedingsondersteuning (Triple P), de komst van de Kinderombudsman waarmee meer aandacht komt voor kinderrechten(educatie), tot initiatieven van organisaties om kinderen en jongeren intensief te betrekken bij activiteiten. Het goed informeren van kinderen over hun rechten kan daarbij helpen om kinderen in de gelegenheid te stellen mee te doen in de samenleving.

'We willen heel graag betrokken worden bij het oplossen van de problemen op het eiland.'
(jongen, 15 jaar, Bonaire)

Wonen en financiën

Er zijn onvoldoende geschikte en betaalbare woningen op de eilanden. Daardoor is het voor veel gezinnen moeilijk om goede woonruimte te vinden, zeker voor eenoudergezinnen. Als oplossing trekken familieleden vaak bij elkaar in. In te kleine en overbevolkte huizen hebben kinderen geen rust en slechts weinig privacy. Ze kunnen hun huiswerk niet goed maken en moeten soms het bed delen met een familielid. In sommige buurten laat de leefbaarheid ernstig te wensen over.

'Ik heb geen eigen slaapkamer. Ik deel mijn slaapkamer met mijn oma. Het bed is wel heel groot maar het gaat om het principe. Mijn zusje slaapt bij mijn moeder en mijn oudtante heeft een eigen kamer.' (meisje, 17 jaar, Sint Eustatius)

Dit alles hangt nauw samen met de benarde financiële positie van veel ouders. Het leven op een eiland is duur. Bijna alles moet worden ingevoerd en dat drijft de prijs op. Bovendien is een auto bijna een noodzakelijkheid omdat er nauwelijks openbaar vervoer is. Tegelijkertijd is het salaris van werknemers relatief laag, zeker voor mensen met weinig opleiding.

'Ik weet niet of er echt daklozen zijn maar veel mensen hebben niet veel en kunnen te weinig doen voor hun kinderen.' (jongen, 14 jaar, Saba)

Ouders krijgen geen kinderbijslag zoals in Europees Nederland. Vaders die het gezin hebben verlaten betalen in veel gevallen niet mee aan het levensonderhoud van hun kinderen.

Veel ouders en vooral alleenstaande moeders hebben meerdere banen. Maar dan nog is het voor velen een uitdaging om iedere maand de huur, elektriciteit, water, luiers, eten en andere levensbehoeften te kunnen betalen. Kosten voor veel zaken zoals kinderopvang, naschoolse opvang, sport of andere activiteiten vormen een obstakel. In extreme gevallen is er niet genoeg geld om (gezond) eten of kleren te kopen en komen kinderen met honger op school. Het is duidelijk dat deze situatie niet voldoet aan de eisen die het Kinderrechtenverdrag stelt.

'Trots en schaamte maken dat men niet te koop loopt met financiële problemen. Zo blijft armoede bijna onzichtbaar.' (deskundige)

Alles bij elkaar

Op geen van de hierboven beschreven terreinen voldoet de situatie aan de eisen die het Kinderrechtenverdrag stelt. De verschillende knelpunten hangen nauw met elkaar samen en vormen daardoor een ernstig gevaar voor de ontwikkeling van veel kinderen die op Bonaire, Sint Eustatius en Saba opgroeien.

Om de kinderrechtsituatie op de eilanden in lijn te brengen met het Kinderrechtenverdrag, zullen de onderwerpen dan ook in samenhang met elkaar moeten worden benaderd.

'Als ik er iets van kon zeggen dan zou ik tegen de overheid zeggen dat zij de jeugd meer moeten helpen. En dat zij meer focus moeten houden. En kinderen moeten helpen die het thuis moeilijk hebben.' (jongen, 14 jaar, Saba)

Beter samen

Het is altijd makkelijker om te zeggen dat iets niet goed gaat dan om te zorgen dat het goed komt. Dat realiseren de onderzoekers zich terdege en bescheidenheid is dan ook op zijn plaats. Temeer omdat zoveel personen en instanties op de eilanden al lang hun uiterste best doen.

Feit is echter dat de huidige situatie niet spoort met het Kinderrechtenverdrag. Feit is ook dat werkelijk iedereen die iets te maken heeft met de situatie van kinderen op de eilanden vindt dat deze kinderen beter verdienen en dat daarmee haast moet worden gemaakt. Hierbij komt het aan op zorg en samenwerking door eenieder vanuit een gezamenlijk gevoel van urgentie. Op solidariteit voor alle kinderen in het Koninkrijk der Nederlanden en in het land Nederland, waar zij zich ook bevinden. Het Kinderrechtenverdrag biedt daarvoor voldoende aansporing.

Ouders, overheid en organisaties

De primaire verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van kinderen ligt bij de ouders. Dat is ook zo in Caribisch Nederland. Maar als ouders tekort schieten, hebben de omringende organisaties én de overheid een eigen directe verantwoordelijkheid.

De verantwoordelijkheid van de Nederlandse overheid om hulp, ondersteuning en verbetering te bieden, heeft verschillende kanten.

Ten eerste is er de afstand, zowel fysiek als cultureel-maatschappelijk. Op de eilanden kent iedereen de verhalen over goedbedoelende ambtenaren uit Den Haag die na negen uur vliegen wel even zullen vertellen hoe het moet op basis van beleid en ervaringen die niet aanslaan op de eilanden. Alle professionals pleiten ervoor regelingen en instrumenten te laten aansluiten bij de lokale situatie. Dat blijkt moeilijk maar beslist niet onmogelijk.

Daarnaast is er het fenomeen van de vakministeries in Den Haag. Onderwijs, gezondheid, veiligheid, huisvesting en sociale zaken zijn goed afgebakende en gescheiden beleids-terreinen, wat vanuit Haags perspectief goed werkbaar is. In de dynamiek van een kleine gemeenschap op een eiland, waar alles met elkaar samenhangt, is deze verkokering echter funest. Het verbeteren van de kinderrechtsituatie op de BES-eilanden vereist een gezamenlijk verantwoordelijkheidsbesef van de vakministeries en een integrale aanpak in de beleidsvorming en –uitvoering. Dat de minister van BZK hierin een krachtige coördinerende verantwoordelijkheid heeft, is zo vanzelfsprekend dat je het bijna zou vergeten. Samen met de Rijksvertegenwoordiger en de Kinderombudsman kunnen en moeten zij hiervoor zorgen.

Vervolgens is er de tijdelijkheid van alles uit Den Haag. Veel goede initiatieven hebben het karakter van een plan, een project of een pilot. De financiering is tijdelijk, de uitvoering is vaak tijdelijk maar wat lokale professionals nog meer dwarszit, is dat de personele ondersteuning uit Europees Nederland ook meestal tijdelijk is. Net als ze een beetje snappen hoe het werkt, gaan ze weer weg of, zoals ze het dan zelf zeggen: weer terug. Met alle kennis en ervaring die ze hebben opgedaan. Structurele ontwikkelingen en verbeteringen zijn moeizaam voor lokale organisaties als je het gevoel hebt dat je steeds weer opnieuw moet beginnen.

Het is ook niet eenvoudig. Een kleine, relatief gesloten gemeenschap op een eiland is niet altijd even toegankelijk voor suggesties en interventies. Caribisch en Europees Nederland hebben een ingewikkeld gezamenlijk verleden. Het is ook in Europees Nederland niet ongebruikelijk om het gezin als de hoeksteen van de samenleving te beschouwen waar tegenover organisaties en de overheid zeer terughoudend dienen te zijn. Realistische gedachten over de beperkte maakbaarheid van een samenleving – hier en daar – doen echter niets af aan de aard en omvang van de verantwoordelijkheid.

Verschillende situaties, dezelfde normen

De situatie op de BES-eilanden verschilt van die in Europees Nederland, dat is duidelijk. Het is dan verleidelijk om de normen aan te passen aan wat gebruikelijk is, aan wat al heel lang gebruikelijk is. Om te denken dat het op zo'n tropisch eiland nu eenmaal anders gaat dan in een koud kikkerland in Europa. Of te bedenken dat je niet je eigen westerse normen moet opleggen aan een eilandbevolking aan de andere kant van de aardbol. Dat is zo fnuikend omdat het zo logisch klinkt. Maar het is niet in orde. De normen die het Kinderrechtenverdrag stelt, zijn minimumnormen die gelden voor heel Nederland. De Nederlandse overheid – aan Caribische en Europese zijde – heeft in het naleven van het verdrag een eigen, directe verantwoordelijkheid.

Op elk van de drie eilanden is de situatie anders. Om die reden is gekozen voor aparte rapporten die de eigenheid van de eilanden onderstrepen. Op basis hiervan kan samenhangend jeugdbeleid voor elk eiland apart gemaakt of nader ingevuld worden. Steeds moet daarbij beoordeeld worden wat elk eiland nodig heeft, op welke manieren het beste kan worden samengewerkt en met welke maatregelen de situatie van kinderen kan verbeteren.

Uitgangspunten

De rapporten bieden geen gedetailleerde aanbevelingen. Ze maken wel duidelijk dat er veel moet gebeuren en wie daarvoor verantwoordelijk is.

Tien uitgangspunten voor verbeteringen, voor iedereen die daarbij betrokken is:

1. Respect voor de eigen taal en cultuur van de eilandbewoners én eerbiediging van de kinderrechten gaan samen op.
2. Voortbouwen op de kracht en inzet van personen en organisaties op het eiland die zich al sinds lang inzetten voor het belang van het kind.
3. Stimulans van de samenwerking van personen en organisaties onderling en met degenen die vanuit Europees Nederland verantwoordelijk zijn voor realisatie van de kinderrechten.
4. Participatie van kinderen en jongeren op alle niveaus: het betrekken van de jeugd zelf bij het verder inventariseren van knelpunten en het vinden van oplossingen.
5. Terughoudendheid in extra regelgeving vanuit Europees Nederland.
6. Kiezen voor een aanpak die aansluit op de specifieke behoeften van het eiland en zijn kinderen.
7. Realiseren dat extra inspanningen en middelen nodig zijn om achterstanden weg te werken.
8. Entameren van nader onderzoek op al die gebieden waar kennis over kinderen ontbreekt.
9. Organiseren van registratie van gegevens over kinderen op terreinen waarop adequate informatie momenteel ontbreekt.
10. Uitgaande van een grote urgentie om de kinderrechtsituatie binnen afzienbare tijd zodanig te verbeteren dat deze aan de minimumeisen voldoet.

Het onderzoek naar de kinderrechtsituatie in Caribisch Nederland heeft het karakter van een nulmeting. Op basis hiervan kan UNICEF zijn mandaat – toezien op naleving van het Kinderrechtenverdrag – in praktijk brengen. Dat betekent niet dat de kinderrechten-

organisatie nu rustig achterover leunt. Het betekent vooral dat met dit rapport de verantwoordelijke overheden en organisaties worden aangespoord om de eigen en elkaars mouwen nog meer dan thans op te stropen. In het belang van het kind.

'Als kinderen aandacht krijgen bloeien ze op. Het heeft zin!' (deskundige)

Het Kinderrechtenverdrag

Het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind wordt ook wel het *Kinderrechtenverdrag* genoemd. Het is hieronder in verkorte vorm weergegeven.

Artikel 1 Definitie van het kind

Ieder mens jonger dan achttien jaar is een kind.

Artikel 2 Non-discriminatie

Alle rechten gelden voor alle kinderen, zonder uitzonderingen. De overheid neemt maatregelen om alle rechten te realiseren en moet ervoor zorgen dat elk kind wordt beschermd tegen discriminatie.

Artikel 3 Belang van het kind

Het belang van het kind moet voorop staan bij alle maatregelen die kinderen aangaan. De overheid moet het welzijn van alle kinderen bevorderen en houdt toezicht op alle voorzieningen voor de zorg en bescherming van kinderen.

Artikel 4 Realiseren van kinderrechten

De overheid neemt alle nodige maatregelen om de rechten van kinderen te realiseren en moet via internationale samenwerking armere landen hierbij steunen.

Artikel 5 Rol van de ouders

De overheid moet de rechten, plichten en verantwoordelijkheden van ouders en voogden respecteren. De ouders en voogden moeten het kind (bege)leiden in de uitoefening van zijn of haar rechten op een manier die past bij de leeftijd en ontwikkeling van het kind.

Artikel 6 Recht op leven en ontwikkeling

Ieder kind heeft recht op leven. De overheid waarborgt zoveel mogelijk het overleven en de ontwikkeling van het kind.

Artikel 7 Naam en nationaliteit

Het kind heeft bij de geboorte recht op een naam en een nationaliteit en om geregistreerd te worden. Het kind heeft het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen verzorgd te worden.

Artikel 8 Identiteit

Het kind heeft het recht zijn of haar identiteit te behouden, zoals nationaliteit, naam en familiebanden. De overheid steunt het kind om zijn of haar identiteit te herstellen als die ontnomen is.

Artikel 9 Scheiding kind en ouders

Het kind heeft het recht om bij de ouders te leven en op omgang met beide ouders als het kind van een of beide ouders gescheiden is, tenzij dit niet in zijn of haar belang is. In procedures hierover moet naar de mening van kinderen en ouders worden geluisterd.

Artikel 10 Gezinshereniging

Ieder kind heeft het recht om herenigd te worden met zijn of haar ouder(s) als het kind en de ouder(s) niet in hetzelfde land wonen. Aanvragen hiervoor moet de overheid met welwillendheid, menselijkheid en spoed behandelen. Het kind dat in een ander land dan zijn of haar ouder(s) verblijft, heeft recht op rechtstreeks en regelmatig contact met die ouder(s).

Artikel 11 Kinderontvoering

Het kind heeft recht op bescherming tegen kinderonvoering naar het buitenland door een ouder. De overheid neemt ook maatregelen om ervoor te zorgen dat het kind kan terugkeren vanuit het buitenland als het ontvoerd is.

Artikel 12 Participatie en hoorrecht

Het kind heeft het recht om zijn of haar mening te geven over alle zaken die het kind aangaan. De overheid zorgt ervoor dat het kind die mening kan uiten en dat er naar hem of haar wordt geluisterd. Dit geldt ook voor gerechtelijke en bestuurlijke procedures.

Artikel 13 Vrijheid van meningsuiting

Het kind heeft recht op vrijheid van meningsuiting, dit omvat ook de vrijheid inlichtingen en denkbeelden te verzamelen, te ontvangen en te verspreiden. Daarbij moet rekening gehouden worden met de rechten van anderen.

Artikel 14 Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst

Het kind heeft recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst en de vrijheid deze te uiten. De overheid respecteert de rechten en plichten van ouders en voogden om het kind te (bege)leiden bij de uitoefening van dit recht op een manier die past bij zijn of haar leeftijd en ontwikkeling.

Artikel 15 Vrijheid van vereniging

Het kind heeft het recht om met anderen vreedzaam samen te komen, lid te zijn of te worden van een vereniging en een vereniging op te richten.

Artikel 16 Privacy

Ieder kind heeft recht op privacy. De overheid beschermt het kind tegen inmenging in zijn of haar privé- en gezinsleven, huis of post en respecteert zijn of haar eer en goede naam.

Artikel 17 Recht op informatie

Het kind heeft recht op toegang tot informatie en materialen van verschillende bronnen en in het bijzonder op informatie en materialen die zijn of haar welzijn en gezondheid bevorderen. De overheid stimuleert de productie en verspreiding hiervan en zorgt ervoor dat het kind beschermd wordt tegen informatie die schadelijk is.

Artikel 18 Verantwoordelijkheden van ouders

Beide ouders zijn verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen. Het belang van het kind staat hierbij voorop. De overheid respecteert de eerste verantwoordelijkheid van ouders en voogden, geeft hen ondersteuning en creëert voorzieningen voor de zorg van kinderen, ook voor kinderopvang als de ouders werken.

Artikel 19 Bescherming tegen kindermishandeling

Het kind heeft recht op bescherming tegen alle vormen van lichamelijke en geestelijke mishandeling en verwaarlozing zowel in het gezin als daarbuiten. De overheid neemt maatregelen ter preventie en signalering hiervan en zorgt voor opvang en behandeling.

Artikel 20 Kinderen zonder ouderlijke zorg

Een kind dat tijdelijk of blijvend niet in het eigen gezin kan opgroeien heeft recht op bijzondere bescherming. De overheid zorgt voor alternatieve opvang, zoals een pleeggezin of indien nodig een kindertehuis.

Artikel 21 Adoptie

Het belang van het kind moet voorop staan bij adoptie. Als er voor het kind geen oplossing mogelijk is in het eigen land, is internationale adoptie toegestaan. De overheid houdt toezicht op de adoptieprocedures en bestrijdt commerciële praktijken.

Artikel 22 Vluchtelingen

Een kind dat asiel zoekt of erkend is als vluchteling, heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand ongeacht of hij of zij alleenstaand of bij zijn ouders is. De overheid moet proberen de ouders of andere familieleden van alleenstaande gevluchte kinderen op te sporen. Als dat niet lukt, heeft het kind recht op dezelfde bescherming als elk ander kind zonder ouderlijke zorg.

Artikel 23 Kinderen met een handicap

Een kind dat geestelijk of lichamelijk gehandicapt is, heeft recht op bijzondere zorg. De overheid waarborgt het recht van het gehandicapte kind op een waardig en zo zelfstandig mogelijk leven waarbij het kind actief kan deelnemen aan de maatschappij en zorgt voor bijstand om de toegang tot onder meer onderwijs, recreatie en gezondheidszorg te verzekeren.

Artikel 24 Gezondheidszorg

Het kind heeft recht op de best mogelijke gezondheid en op gezondheidszorgvoorzieningen. De overheid waarborgt dat geen enkel kind de toegang tot deze voorzieningen wordt onthouden. Extra aandacht is er voor de vermindering van baby- en kindersterfte, eerstelijnsgezondheidszorg, voldoende voedsel en schoon drinkwater, zorg voor moeders voor en na de bevalling en voor voorlichting over gezondheid, voeding, borstvoeding en hygiëne. De overheid zorgt ervoor dat traditionele gewoontes die schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen, worden afgeschaft.

Artikel 25 Uithuisplaatsing

Een kind dat uit huis is geplaatst voor zorg, bescherming of behandeling van zijn of haar geestelijke of lichamelijke gezondheid, heeft recht op een regelmatige evaluatie van zijn of haar behandeling en of de uithuisplaatsing nog nodig is.

Artikel 26 Sociale zekerheid

Ieder kind heeft het recht op voorzieningen voor sociale zekerheid.

Voorbehoud: Nederland geeft kinderen geen eigen aanspraak op sociale zekerheid maar regelt dit via de ouders.

Artikel 27 Levensstandaard

Ieder kind heeft recht op een levensstandaard die voldoende is voor zijn of haar lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling. Ouders zijn primair verantwoordelijk voor de levensomstandigheden van het kind maar de overheid moet hen hierbij helpen met bijstand en ondersteuning zodat het kind op z'n minst voldoende eten en kleding en adequate huisvesting heeft.

Artikel 28 Onderwijs

Het kind heeft recht op onderwijs. Basisonderwijs is voor ieder kind gratis en verplicht. De overheid zorgt ervoor dat het voortgezet – en beroepsonderwijs toegankelijk is voor ieder kind, in overeenstemming met zijn of haar leerniveau. De overheid pakt vroegtijdig schooluitval aan. De handhaving van de discipline op school moet de menselijke

waardigheid en kinderrechten respecteren. International samenwerking is nodig om analfabetisme te voorkomen.

Artikel 29 Onderwijsdoelstellingen

Het kind heeft recht op onderwijs dat is gericht op: de ontplooiing van het kind; respect voor mensenrechten en voor de eigen culturele identiteit, de waarden van het eigen land en van andere landen; vrede en verdraagzaamheid; gelijkheid tussen geslachten; vriendschap tussen alle volken en groepen en eerbied voor het milieu. Iedereen is vrij om een school naar eigen inzicht op te richten met inachtneming van deze beginselen en de door de overheid vastgestelde minimumnormen voor alle scholen.

Artikel 30 Kinderen uit minderheidsgroepen

Een kind uit een etnische, religieuze of linguïstische minderheidsgroep heeft recht om zijn of haar eigen cultuur te beleven, godsdienst te belijden of taal te gebruiken.

Artikel 31 Recreatie

Het kind heeft recht op rust en vrije tijd, om te spelen en op recreatie, en om deel te nemen aan kunst en cultuur. De overheid zorgt ervoor dat ieder kind gelijke kansen heeft om dit recht te realiseren en bevordert recreatieve, artistieke en culturele voorzieningen voor kinderen.

Artikel 32 Bescherming tegen kinderarbeid

Het kind heeft recht op bescherming tegen economische uitbuiting en tegen werk dat gevaarlijk en schadelijk is voor zijn of haar gezondheid en ontwikkeling of de opvoeding hindert. De overheid moet een minimumleeftijd voor arbeid en aangepaste werktijden en arbeidsvoorwaarden vaststellen.

Artikel 33 Bescherming tegen drugs

Het kind heeft recht op bescherming tegen drugsgebruik. De overheid moet maatregelen nemen zodat kinderen niet ingezet worden bij het maken of in de handel van drugs.

Artikel 34 Seksueel misbruik

Het kind heeft recht op bescherming tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik. De overheid moet maatregelen nemen om kinderprostitutie en kinderpornografie te voorkomen.

Artikel 35 Handel in kinderen

Het kind heeft recht op bescherming tegen ontvoering en mensenhandel. De overheid onderneemt actie om te voorkomen dat kinderen worden ontvoerd, verkocht of verhandeld.

Artikel 36 Andere vormen van uitbuiting

Het kind heeft recht op bescherming tegen alle andere vormen van uitbuiting die schadelijk zijn voor enig aspect van het welzijn van het kind.

Artikel 37 Kinderen in detentie

Marteling en andere vormen van wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing van het kind zijn verboden. Kinderen mogen niet veroordeeld worden tot de doodstraf of tot levenslange gevangenisstraf. Opsluiting van een kind mag alleen als uiterste maatregel en dan zo kort mogelijk. Als een kind wordt opgesloten, moet de rechter zo snel mogelijk beslissen of dat mag. Het kind heeft daarbij recht op juridische steun. Kinderen mogen niet samen met volwassenen opgesloten worden. Alle kinderen in detentie hebben recht op een menswaardige behandeling en op contact met hun familie. *Voorbehoud: in Nederland kan op kinderen vanaf zestien jaar het volwassenenstrafrecht worden toegepast.*

Artikel 38 Kinderen in oorlogssituaties

Een kind in een oorlogssituatie heeft recht op extra bescherming en zorg. De overheid waarborgt dat kinderen jonger dan vijftien jaar niet voor militaire dienst worden opgeroepen.

Artikel 39 Bijzondere zorg voor slachtoffers

Een kind dat slachtoffer is van oorlogsgeweld of van uitbuiting, misbruik, foltering of een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing heeft recht op bijzondere zorg – in een omgeving die goed is voor het zelfrespect, de gezondheid en de waardigheid van het kind – om te herstellen en te herintegreren in de samenleving.

Artikel 40 Jeugdstrafrecht

Ieder kind dat verdacht, vervolgd of veroordeeld wordt voor een strafbaar feit heeft recht op een pedagogische behandeling die geen afbreuk doet aan de eigenwaarde en de menselijke waardigheid van het kind, die rekening houdt met de leeftijd van het kind en die de herintegratie en de opbouwende rol van het kind in de samenleving bevordert. Ieder kind heeft recht op een eerlijk proces en op juridische bijstand. De overheid houdt kinderen zoveel mogelijk buiten strafrechtelijke procedures.

Voorbehoud: in Nederland krijgt een kind bij lichte overtredingen soms geen juridische bijstand.

Colofon

Kind op Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Kinderrechten in Caribisch Nederland. Samenvatting is een uitgave van UNICEF Nederland.

© mei 2013

Tekst

Karin Kloosterboer en Arnout Esser

Vormgeving

Eveline den Heijer, Studio Tint, Den Haag

Foto's

##

Druk

Johan van Deventer, Drukkerij van Deventer bv, 's-Gravenzande

Contact

kkloosterboer@unicef.nl

Deze samenvatting is deel van de volgende serie:

- *Kind op Bonaire. Kinderrechten in Caribisch Nederland*
- *Kind op Sint Eustatius. Kinderrechten in Caribisch Nederland*
- *Kind op Saba. Kinderrechten in Caribisch Nederland*
- *Kind op Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Kinderrechten in Caribisch Nederland. Samenvatting*

De rapporten, bijlagen en samenvatting zijn te vinden op:

www.unicef.nl/koninkrijkskinderen

UNICEF Nederland

Postbus 67

2270 AB Voorburg

www.unicef.nl

ISBN 978-90-73841-17-8